

ACC. N:R M. 11130:/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Förenämnde Axel Green, Markaryd, har tidigare varit engagerad inom begravningsfacket. Bl. a. har han förfärdigat många kistor, tidvis biträtt kyrkovaktmästaren med att gräva gravar och ringa i kyrk-klockorna. Greens föräldrar dogo på 1890-talet. Det har varit svårt för honom att minnas några exakta årtal för de olika begravnings-sätten och tidpunkterna för de olika sedvänjorna.

Dödsbudskapet. Först gjordes anmälan till prästen, därefter anmodades frivilliga ringare för själaringningen. Ibland fingo ovana personer ringa och ringning blev då ojämn och haltande. Att någon enskild person gick omkring i gårdarna och kungjorde dödsfallet, praktiserades ej här. Först när tidningarna blevo allmänna, började dödsfallen annonseras, troligen på 90-talet. Endast de mera välbärgade sockenborna använde sig till en början av annonsering. Släkt, vänner och grannar inbjödos att bevista begravningen. Bjudningskorten blev ej vanliga förrän efter sekelskiftet.

Den döde. När döden inträtt, lades en handduk under hakan. Efter tvättningen lades liket på ett sofflock och ställdes i finrummet eller på logen, som kläddes med lakan och granris. På den dödes

Suf 70

bröst lades ofta en psalmbok. Kistan gjordes på beställning hos byns snickare och levererades i regeln några dagar efter beställningen. Kistan kalkades invändigt. I den dödes ena hand placerades ofta en blomma. Den dödes anhöriga ombesörjde oftast dessa saker. Att de döda lades fullt påklädda eller i brudutstyrsel, känner berättaren ej till.

Likkammare. Liket sattes sommartid i s.k. lövsal. Inomhus sattes ett bord med två ljus vid sidan om kistan.

Likvaka. Likvaka har ej förekommit i orten, enligt berättaren.

Kistan gjordes av fur eller gran. Tidigare förekom träpinnar i. st. f. skruvar i kistan. Den målades svart kimröksfärg.

Likbår. Kyrkan ägde 2 st. likbårar och användes till slutet av 1850-talet, då bruket upphörde och häst och vagn istället användes. Ingen avgift erlades för likbåarna. Ofta var det miltals att bära båren med kistan, bårarna undfågnades under vägen med mat och brännvin. Det kunde hända, att bårarna kommo raglande med båren till kyrkan. Några särskilda bårslag fanns ej heller, i regel var det samma personer som både ringde själaringning, bar båren och kastade jorden på graven.

Likvagn. Först på 1900-talets början användes likvagn. Tidigare brukades granrisklädda fjädervagnar, vanliga arbetsvagnar. Två hästar voro förspända. Kykan ägde likvagnen. Först på slutet av 1920-talet började bruket av likbil.

Utfärdstal. Prästen eller därtill utsedd bland gästerna "läste för liket" innan kistan bars ut ur sorgehuset.

Utfärd. Kistan bars ut av 4 eller 6 bärare, ofta de närmaste släktingarna. Prestaver användas till en början blott av rikare personer. Kistan bars så att den dödes fötter kom först. Vid utfärden från gården gick den som läst för liket först och sjöng någon psalm.

Ankomst. När processionen anlant, sattes kistan ner på pallar innanför kyrkogårdsmuren, där mötte prästen och klockaren. Därefter fortsatte tåget in i kyrkan, prästen och klockaren gick före, varvid klockaren sjöng en psalm. Självspillingars kista lyftes över muren och sattes direkt ned i graven, som alltid var belägen på en särskild del av kyrkogården.

Jordfästning. I regel förrättades jordfästningar på söndagarna före gudstjänsten. Prästen höll likpredikan före mullpåkastningen.

ACC. N:R M. 11130:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Efter begravningsakten stannade gästerna kvar i kyrkan under högmässan, de satt då sist i kyrkan. Under tiden arbetade de som buritkistan med att hölja graven, särskilt vintertid var det ett ganska ansträngande arbete. Under gudstjänsten, talade prästen från predikstolen om den döde - dock endast om den döde varit en "rikeman".

Ringare anmodades av sorgehuset, tiden för ringningen vanligen 10 minuter. Barn under 14 år ringdes det blott med den ena klockan. Under ringningen brukade psalmversar läsas av dem som kände den döde. Testamentsringning utfärdes alltid efter begravningen.

Återfärd. Berättaren har ej hört om någon regel härför.

Begravningskalas kallades "gravöl". Förning medtogs i regel, bestående av risgrynsgröt och sötost. Prästen, eller den som "läst för liket", läste till maten och sjöng någon psalm.

Vid gravölet uppsamlades pengar för betalning till kokerskan.

Kyrkogård. Det vanliga trädslaget, som planterades på kyrkogårdarna, var lind.

Gravplatser. Ungefär 30 år sedan gravplatser började inköpas, innan var det blott "allmänna gravar" som fritt fick disponeras.

Grav. Anhöriga, eller andra anmodade, grävde graven dagen före jordfästningen. Spade och korphacka användes, gravens djup 3 alnar 6 tum, graven grävdes alltid i riktning öster - väster.

Gravvårdar. För 30 - 35 år sedan tillkom granitvårdarna, innan sattes endast träkors.

Krans. I berättarens ungdom bands alltid kransarna hemma av löv och blommor.

Sorgdräkt. Enligt vad Green minns, användes tidigare ej någon bestämd sorgutstyrsel - förutom svarta eller mörka kläder. Sorghatt och sorgslöja började användas först för cirka 30 år sedan.

Sorgtid. I berättarens bygd har det alltid varit vanligt med ett års sorgtid för maka eller make, barn och föräldrar.